

Inskriften tolkas av Bureus (i F a 5) på följande sätt: »Vitus et GylleVigis illi ... Jerundus (Poeta) excidit». Bureus har sålunda uppfattat 31 **s** som första runan i ordet **s[kalt]**, 'skald'. Han menar alltså, att U 1168 skulle vara signerad av en eljest okänd runmästare med namnet »Jerund Skald». — Grau återger inskriften (efter *Bautil*): »UR VITR UK GISLAUG THAU LI RISA INRUNT SU ... RISTI». Han konstaterar, att »rätta meningen ej kan inhemtas». — I *UFT* (1875) finnes följande översättning: »(?Jo)rvittr och Gislaug, de l(äto?) resa (nl. sten efter?) Jarund (sin?) son ... riste».

Runföljden 1–4 **uitr** innehåller av allt att döma senare delen av ett mansnamn. Om man vågar förutsätta, att ett par runor i namnet ha gått förlorade före 1 **u**, kan det ha varit det i uppländska runinskrifter tretton gånger belagda [**ant**]**uitr**, *Andvettr*. Om detta namn se vidare Sö 266.

Kvinnonamnet *Gislaug* är säkert belagt i följande uppländska inskrifter: U 296, 363, 915 och 1168. Om namnet se vidare Sö 175. — Mansnamnet *Iærundr* (*Iarundr*, *Iorundr*) är hittills känt från 17 svenska inskrifter, 14 uppländska, 2 sörmländska och en östgötsk. Namnet har alltså varit mycket vanligt i Uppland.

U 1168 har ristats av en föga framstående ristare. Ornamentiken är slapp, och runorna äro ojämnt huggna och osäkert formade. Inskriften har flera egendomligheter, delvis beroende på dålig beräkning: **lti sa** kan väl knappast avse något annat än *letu ræisa* o.s.v. Likheterna med den närbelägna U 1167 äro iögonenfallande, och det är icke uteslutet, att samme man har utfört bägge ristningarna.

Runföljden 37–43 ...**risti** × **at**... torde icke böra uppfattas som delar av en signatursats; troligen är **risti** pret. av verbet *ræisa*.

Tyvärr kunna vi ej veta, var U 1168 ursprungligen har varit rest; stenen lades nämligen redan under medeltiden in som tröskelsten i Österunda kyrkodörr.

1169. Österunda kyrka.

Pl. 158.

Litteratur: John Andersson, Skrivelse den 21/5 1938 till Riksantikvarieämbetet (ATA); Handlingar 1939 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppland 1943, Rapport till Riksantikvarien den 27/7 1953 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Andersson foto 1938 (ATA); S. Drakenberg foto 1939 (ATA).

Runstensfragmentet står uppställt i vapenhuset, i den södra väggnischen.

Fragmentet kom i dagen våren 1938, då man grävde vid en grav på Österunda kyrkogård. Folkskolläraren John Andersson lämnade då följande upplysningar om fyndet: »Härmed får jag meddela, att bif. fragment av runsten hittats i min svärfars grav å Österunda kyrkogård. Stenen har följande mått: 73 × 44 × 10 cm. Huruvida mera tillhörande stenen finns i graven är okänt. Fragmentet hittades, då vi utmed gravens ena långsida grävde en cirka 80 cm. bred rabatt för blommor.» Fragmentet flyttades år 1939 in i vapenhuset men fördes senare åter ut på kyrkogården. Vid mitt besök år 1943 stod det rest vid ett träd invid västra bogårdsmuren; då jag besökte platsen 10 år senare, låg fragmentet, med runorna nedåt, på samma mur. Jag förde det då tillbaka till vapenhuset och placerade det i södra väggnischen, där det nu står.

Röd sandsten. Mått 77 × 47 × 10 cm. Ytan är slät; linjerna äro skickligt huggna, utan tvivel av en van och framstående ristare. Det bör framhållas, att man, på grund av att endast en obetydlig del av inskriften har bevarats, icke med säkerhet kan fastställa ordningen mellan runföljderna.

Inskrift:

...**aluk** × ...**o** ...**ulo** ...
5

Till läsningen: 1 **a** har ensidig bst. 3 **u** är ej stunget, ej heller 4 **k**. Sk efter 4 **k** har formen av ett kryss. 5 **o** har dubbelsidiga, snett upp åt höger riktade bst. Efter 5 **o** finnas huggna linjer i form av en **k**-runa; linjerna utgöra med all sannolikhet en ornamentsdetalj. Av 6 **u** återstå endast toppdelarna och av 8 **o** endast bst till vänster om hst. Det övriga har gått förlorat, då stenen slogs sönder.

Det är högst beklagligt, att så litet återstår av denna en gång säkerligen vackra ristning. Inskriften är alltför fragmentariskt bevarad för att tillåta en rekonstruktion. Det är emellertid icke uteslutet, att man vid grävningar på kyrkogården kommer att kunna påträffa ytterligare delar av den vackra stenen.

1170. Vittinge kyrka.

Pl. 149.

Litteratur: L 778, D 1:281. Anteckning i F a 1 s. 48; Acta literaria Sveciæ 1726, s. 174; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 201, 475; O. Grau, Beskrifning Öfver Wästmanland (1754), s. 606 [omtrycket 1904, s. 474]; N. R. Brocman, Anteckning i Bautil (R 556 a, s. 183); Kyrkoinventarium 1829 (ATA); D. Hummel, Några ord till upplysning om bladet »Skattmansö» (1865), s. 59; UFT h. 3 (1873), s. 44; O. v. Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 62 f.; A. Kempe, E. Apelqvist och O. Sjögren, Sverige 5 (1915), s. 41; H. Hasselgren, Skrivelse till Riksantikvarien den 16/10 1924 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppland 1943 (ATA), Vittinge sockens runstenar (i: Vittingebygd 1957), s. 3.

Äldre avbildningar: Dybeck, D 1:281; Jansson a.a. 1957.

Stenen står rest vid västra bogårdsmuren, 4 m. SV om klockstapelns sydvästra hörn. På Geologiska kartbladet »Skattmansö» är stenen utmärkt. — I F a 1 finnes en marginalanteckning (på s. 48) av följande lydelse: »Buræi Resebook Een Runesten under Hwijtinge Kläckestapul». I Svenska runstenar (F m 60) skriver Celsius: »Hwittinge under Klock stapelen En sten med samma slags runor som wid Ramsjö [= U 1175] ... Klockstapelen står på Kyrkogården och ligga syllarna så tätt på stenen att allenast några runor kunna läsas. Doch många flere än desse härofvänföre satte.¹ Men dhe andre äro och af beck öfverhöljde, som måste bortskrapas innan runorna kunna läsas. A. C. aftagen den 1 Maji 1726 af A. C. som denna sten först up funnit.» Med annat bläck tillfogar Celsius på samma sida: »O. C. besåg denna sten den 31 jul. 1726. och kunde för becket och syllarna af Klockstapelen ej komma till rätta med at afskrifva honom». Den upptäckt, som A[nders] C[elsius] gjorde våren 1726 i Vittinge, omtalas också i Acta literaria Sveciæ 1726: »Circa initium

mensis Maji Dn. ANDREAS CELSIUS invenit, in parœcia Hwittinge ... sub turri, ex qua campanæ templi istius parochiæ suspenduntur, lapidem iisdem plane runis, sed integrioribus, exaratum, quæ in monumento Ramsiöensi ejusdem parœciæ dudum observatæ sunt»; se vidare U 1175. — Grau nämner också U 1170: »Under Kläckstapelen här wid Kyrkan skal ligga en Runsten». Några årtionden senare har stenen tagits loss, vilket framgår av följande uppgift i Kyrkoinventarium 1829, som säkerligen åsyftar U 1170: »En på vestra sidan liggande Runsten, men huilken af tjära är så besuddlad, att nästan ingen Runa å den kan skönjas». I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Skattmansö» (1865) uppges, att runstenen »vid Hwittinge kyrka ... står upprest mot kyrkogårdsmuren». UFT (1873): »L. 778. Under klockstapelen, äfven ristad med främmande runmynder. Är troligen den, som nu står på kyrkogården upprest mot muren.» — Dybeck: »Stenen, ofvan afslagen, står lutande mot bogårdsmuren». — I en skrivelse till Riksantikvarien år 1924 meddelar ämbetets ombud, veterinär H. Hasselgren, »att å (eller strax bredvid)

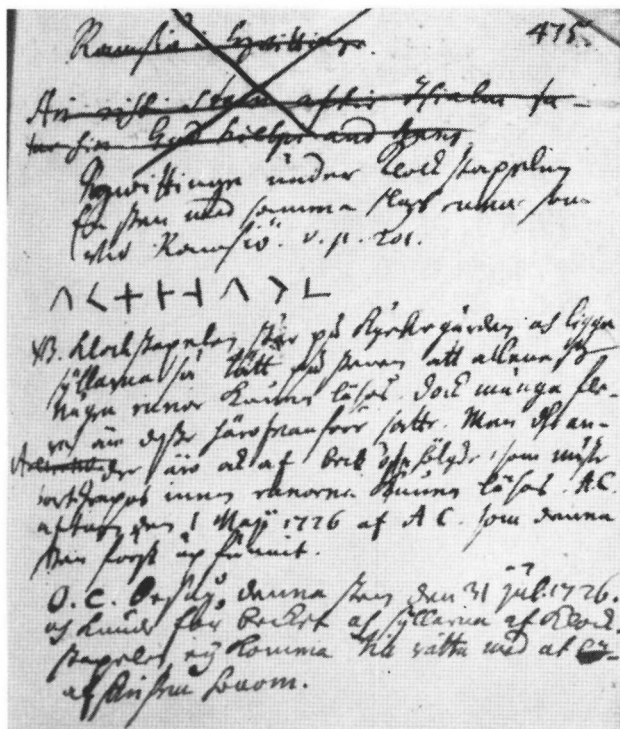

Fig. 551. U 1170. Vittinge kyrka. Efter F m 60:1.

¹ Ovanför på samma sida ha åtta »runor» avbildats; se fig. 551.